

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

Aprel döyüşlərindən Böyük Zəfərə: ötən 10 ilin qürur sahnaməsi

5

XIII Qlobal Bakı Forumu nə ilə yadda qaldı?

İlham Əliyev: "Biz bu gün beynəlxalq diqqətin çatışmamasından əziyyət çəkirik"

2

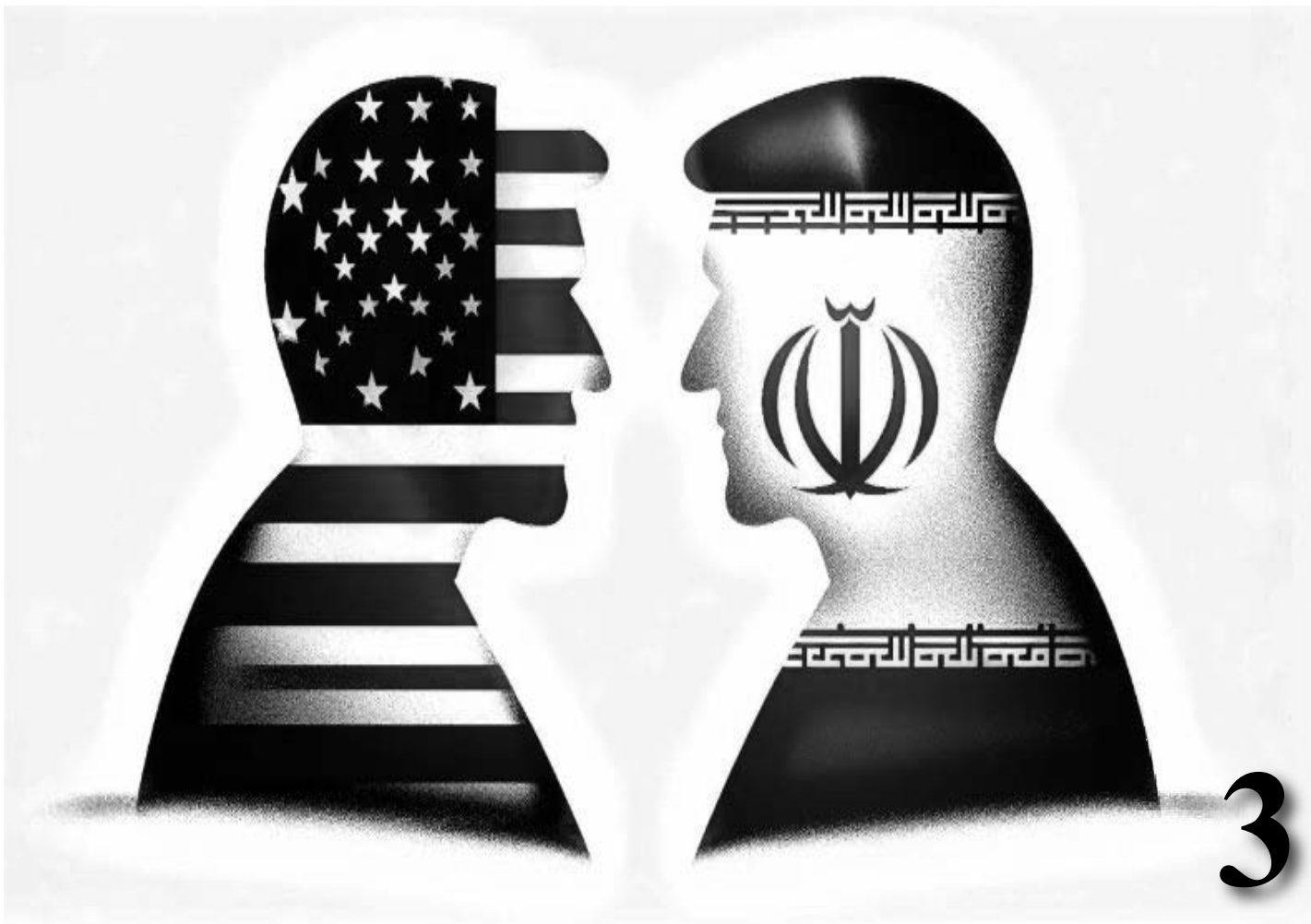
№ 025 (7435)

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

SƏS

1 aprel 2026-cı il.
Qiyməti 1 manat

ABŞ və İran: qələbənin və məğlubiyyətin qeyri-müəyyənliyi

3

Mart soyqırımını tarixin yaddaşından silinməyəcək

4

Bir örpəyin sirri: qan davası necə dayandı?

7

Universitetlər bölgələrə nə zaman köçürüləcək?

5

İpoteka kreditləşməsində hansı yeniliklər var?

6

İranda Tramp üçün ikinci Əfqanıstan "bataqlığı"...

4

Xəbər verdikimiz kimi, bu yaxınlarda Bakıda XIII Qlobal Bakı Forumu keçirilib. Artıq uzun illərdir Qlobal Bakı Forumu qlobal problemlərin təhlili, siyasi dialoqun təşviqi və beynəlxalq tərəfdaşlığın möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm strateji platforma statusunu qazanıb. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşəbbüsü ilə təşkil olunan bu tədbir müasir çağırışların həllinə və qlobal əməkdaşlığa əhəmiyyətli töhfələr verir.

"Keçid dövründə olan dünyada fikir ayrılıqlarının aradan qaldırılması" mövzusunda həsr olunan bu dəfəki Forumda dünyanın müxtəlif regionlarından nüfuzlu siyasi xadimlər, o cümlədən fəaliyyətdə olan və sabiq prezidentlər, Baş nazirlər, həmçinin BMT strukturlarının rəhbərləri, alimlər və ekspertlər iştirak ediblər. Bu cür tədbirlər dünyada nüfuzu getdikcə artan və regionda aparıcı aktora çevrilən Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu, beynəlxalq məsələlərin tənzimlənməsində mühüm rol oynadığını bir daha ortaya qoyur.

"NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ MƏRKƏZİ BU GÜN APARICI BEYNƏLXALQ TƏSİSATLARDAN BİRİDİR"

Qeyd edək ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi qlobal problemlərin həlli yollarını araşdıran və bu barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandıran mühüm beynəlxalq platformaya çevrilib. Mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərə marağın ildən-ilə artması da məhz bunun məntiqi nəticəsidir. Qlobal Bakı Forumu geniş fikir müxtəlifliyini təmsil edən insanları neytral və mehriban bir mühitdə bir araya gətirərək, onların dünyanın qlobal çağırışları ilə bağlı fikir mübadiləsi aparmasına imkan yaradır.

"Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi bu gün aparıcı beynəlxalq təsisatlardan biridir və burada bir çox məsələlər müzakirə olunur. Təşkilat yaxşı beynəlxalq nüfuz malikidir". Bu sözləri Prezident İlham Əliyev XIII Qlobal Bakı Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında deyib. Dövlətimizin başçısı bildirib ki, sistemli yanaşmaların, dəyişən beynəlxalq vəziyyətə aid olan məsələlərə mövqeyin formalaşmasında bu təşkilatın böyük rolu var.

Qeyd edək ki, bu tədbirin təşkilatçısı olan Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamına əsasən, dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 870 illik yubiley tədbirləri çərçivəsində 2012-ci il sentyabrın 30-da böyük mütəfəkkirin Vətəni Gəncədə keçirilmiş xüsusi toplantıda təsis edilib. Hazırda Mərkəz qlobal problemlərin həlli yollarını araşdıran və bu barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandıran mühüm beynəlxalq təsisata çevrilib. Məhz bunun nəticəsidir ki, Mərkəzin təşkil

XIII Qlobal Bakı Forumu nə ilə yadda qaldı?

İlham Əliyev: "Biz bu gün beynəlxalq diqqətin çatışmamasından əziyyət çəkirik"

etdiyi tədbirlərə maraq ildən-ilə artmaqdadır. Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, Qlobal Bakı Forumu dünya ictimaiyyətini dərindən narahət edən məsələlərin həlli yollarını araşdıran və bu istiqamətdə müzakirələr apara bilən müstəqil beynəlxalq platformaya çevrilib. Belə ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə 2013-cü ildən keçirilən Qlobal Bakı forumlarında dinlərarası, mədəniyyətlərəarası dialoq, regionda gedən proseslər, bölgədəki digər münaqişə ocaqları ilə bağlı vəziyyət, etnik və digər zəmində baş verən münaqişələr və bir sıra digər qlobal problemlər geniş müzakirə edilib, onların həlli yollarının tapılması istiqamətində təhlillər aparılıb.

XIII Qlobal Bakı Forumu əvvəlki illərdə olduğu kimi, qlobal çağırışların həlli üçün geniş mövzu spektri və dərin müzakirələri ilə mühüm platforma rolunu oynayacaq. Burada aparılacaq diskussiyalar beynəlxalq əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə, ortaq həll yollarının müəyyənləşdirilməsinə və sülhün təşviqinə töhfə verəcək.

Məlumdur ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinin tərkisilahl edilərək ərazilərimizdən çıxarılması, onların hərbi infrastrukturunun zərərsizləşdirilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərə qayıdan dinc əhali, habelə bərpa-quruculuq işlərinə cəlb olunmuş mülki işçilər və hərbi qulluqçularımızın təhlükəsizliyinin təmin olunması və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə Azərbaycan Ordusu 2023-cü ilin sentyabrın 19-da bölgədə lokal xarakterli antiterror tədbirlərinə başladı. Düşmən ağ bayraq qaldıraraq təslim oldu. Bununla da Azərbaycanın bütün ərazilərini

də Konstitusiyaya quruluşu bərpa edilib.

"Sülh şəraitində yaşamaq, ümumiyyətlə, qlobal səviyyədə unikal bir təcrübədir. Milyonlarla insan etnik təmizləməyə məruz qalır. 30 il ərzində ərazimizin 20 faizi işğal altında oldu". Prezident İlham Əliyev XIII Qlobal Bakı Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında söyləyib. "Biz bu gün beynəlxalq diqqətin çatışmamasından əziyyət çəkirik", - deyən dövlətimizin başçısı əlavə edib ki, münaqişə ilə məşğul olmalı olan bəzi beynəlxalq iştirakçıların selektiv yanaşmasının şahidiyik.

"SABİTLİK MƏSƏLƏLƏRİ HƏR HANSI BİR ÖLKƏNİN GÜNDƏLİYİNDƏ HEÇ VAXT OLMADIĞI QƏDƏR BİR NÖMRƏLİ MƏSƏLƏ KİMİ QALMALIDIR"

Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatdıqdan sonra sülh danışıqları təşəbbüsü ilə çıxış edib. İki dövlət arasında münasibətlərin yaradılması üçün baza prinsiplərinə dair təklifi vasitəçilər tərəfindən Ermənistanla təqdim edilib. "Forumun gündəliyi genişdir, bir çox məsələləri əhatə edir. Əminəm ki, müzakirələr zamanı diqqət məhz bizim regionumuzda və dünyadakı mövcud vəziyyətə yönələcəkdir", - deyən Prezident bildirib ki, təhlükəsizlik, sabitlik məsələləri hər hansı bir ölkənin gündəliyində heç vaxt olmadığı qədər bir nömrəli məsələ kimi qalmalıdır. Çünki bu olmadan bütün başqa səylər mənasızdır.

"Ermənistanla sülhdən sonra biz Orta Dəhlizin genişləndirilməsi üzərində sıx işləyirik və o da Ermənistanın ərazisindən keçir", - deyərək Prezident Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında bildirdi ki, Ermənistan müstəqillik tarixində ilk dəfədir tranzit ölkə ola bilər: "Bu günə qədər bu, hələlik yoxdur. Bunun sayəsində biz Azərbaycanın əsas hissəsi ilə eksklavımız olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birbaşa bağlantını yarada biləcəyik", - deyərək dövlətimizin başçısı əlavə edib. Dövlət başçımız onu da bildirdi ki, Ermənistanla sülh yalnız kağız üzərində deyil. Mövcud Birgə Bəyannamə bir neçə ay əvvəl imzalanıb parafansa da, biz artıq ərazidə sülh hiss edirik.

Sərhədlərimizdə artıq atışmanın, qurbanların, itkilərin olmadığını vurğulayan dövlətimizin başçısı qeyd edib: "Biz müxtəlif istiqamətlərdən bütün yüklərin Ermənistanla daşınmasına olan məhdudyyətləri aradan qaldırmışıq. Biz Ermənistanla ticarətə və onlara ən vacib neft məhsullarının ixracına başlamışıq".

"BİZ DAHA TARAZLAŞDIRILMIŞ, PROQNOZLAŞDIRILMIŞ NEFT QIYMƏTLƏRİNİN TƏRƏFDARIYIQ"

Prezident İlham Əliyev XIII Qlobal Bakı Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında dünyada neft və qazın qiymətlərindəki artıma toxunub.

Dövlətimizin başçısı bununla bağlı deyib: "Biz neft və qaza olan qiymətlərin görünməmiş dərəcədə

artımını müşahidə edirik. Bu da istehlakçılara bir zərbədir. Nəinki istehlakçılara, əgər kimsə düşünürsə ki, qeyri-tarazlı bu qiymətlər yalnız neft hasil və ixrac edən ölkələrin xeyrinədir, yox, bu, belə deyil". Prezident qeyd edib ki, biz daha tarazlaşdırılmış, proqnozlaşdırılmış neft qiymətlərinin tərəfdarıyıq.

XIII Qlobal Bakı Forumunda keçirilən sessiyalar parçalanmış mövcud mənzərənin müxtəlif sahələrdə - hərbi güc, iqtisadi məcburiyyət, enerji asılılığı, texnoloji imkanlar, informasiya nəzarəti və strateji təchizat marşrutlarında necə təzahür etdiyini araşdırıb. Müzakirələr, həmçinin yeni formalaşan sahələrin - kritik minerallar, təmiz enerji infrastrukturunu, rəqəmsal bağlılıq və qabaqcıl texnologiyaların zəif tərəfləri necə dərinləşdirdiyini və dövlət siyasətini necə mürəkkəbləşdirdiyini nəzərdən keçirib.

XIII Qlobal Bakı Forumunda qlobal aktual problemlər, çoxtərəfli diplomatiya, çoxqütblü dünya nizamı, BMT-nin gələcək paktı, post-münaqişə dövründə bərpa-quruculuq işləri və orta güclərin yeni dünya düzənində rolu kimi vacib mövzular müzakirə olunub. Tədbir beynəlxalq liderləri bir araya gətirərək qlobal siyasət, təhlükəsizlik, texnologiya və sülh kimi məsələlərin müzakirəsinə şərait yaradır. Forumda yeni texnologiyalar, gender və təhlükəsizlik, iqlim dəyişikliyinə təsiri, qlobal səhiyyə böhranları və onların həlli yolları da diqqət mərkəzindədir. Göründüyü kimi, ildən-ilə iştirakçıların sayı artan Qlobal Bakı Forumunun mövzularının əhatə dairəsi də genişlənir. Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən və davamlı siyasəti nəticəsində Azərbaycan bu gün sabitlik və təhlükəsizlik adasına çevrilib. Ölkəmiz siyasi-ictimai sabitliyi, dinamik iqtisadi inkişafı, uğurlu xarici siyasəti və sosial rifah səviyyəsi ilə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzindədir. Azərbaycanın nüfuzu getdikcə artmaqla yanaşı, ölkə qlobal miqyasda sivilizasiyalararası dialoq və əməkdaşlığın mühüm platformasına çevrilib. Forumun Bakıda keçirilməsi də Azərbaycanın bu sahədə oynadığı strateji rolu və beynəlxalq arenadakı mövqeyini bir daha təsdiqləyir.

Azərbaycanın xarici siyasəti ölkənin milli təhlükəsizliyinin etibarlı təminatıdır. Müasir dövrdə dünya siyasətində dəyişikliklərin baş verdiyi, bəzən ədalətə, bəzən də ikili standartlara əsaslanan yanaşmaların müşahidə olunduğu bir dövrdə Azərbaycanın müstəqil siyasət həyata keçirərək, dəyişməz mövqeyini sərgiləyir.

Zümrüd BAYRAMOVA

ABŞ və İran: qələbənin və məğlubiyyətin qeyri-müəyyənliyi

Bir vaxtlar hər şey sadə idi - qələbə qələbə idi, aydın və mübahisəsiz. Bir qalanın ələ keçirilməsi, düşmən dövlətin liderinin ələ keçirilməsi və ya aradan qaldırılması, Reyxstaq üzərində bayraq qaldırılması. Bu gün hər şey dəyişib - müharibələr artıq əvvəlki kimi aydın deyil və ən bariz nümunə ABŞ ilə İsrail arasında İrana qarşı müharibədir. Bəs niyə bu məqələnin başlığında yalnız "ABŞ və İran" qeyd olunur, İsrail yox? Çünki İsrail ABŞ-ın İrana qarşı müharibəyə cəlb olunmasının bir çox mümkün səbəblərindən yalnız biridir, baxmayaraq ki, biz İsrailə başlayacağıq.

Barışmaz düşmənçilik

ABŞ-ın Donald Tramp vasitəsilə Fars körfəzində yeni bir müharibəyə girməsinin tez-tez qeyd olunan səbəblərindən biri İran və İsrailin barışmaz düşmən olmasıdır - guya İsrail lobbisi və onun ABŞ prezidentinə təsiri o qədər güclüdür ki, Donald Trampı İrana hücum etməyə məcbur edən mehz budur.

Bu mümkündürmü?

Tamamilə mümkündür. Amma bunun yeganə səbəb olması ehtimalı azdır.

Bu kontekstdə ABŞ və İsrailin İran üzərində qələbəsi necə ola bilər?

Burada bir neçə mümkün məqsəd müəyyən edilə bilər ki, bunlardan birincisi İranın nüvə proqramının zamanətli məhv edilməsidir.

Bu mərhələnin bu mərhələyə nə dərəcədə nail olunduğunu demək çətin, lakin amerikalıların İran üzərində hava üstünlüyü qazandığını nəzərə alsaq, onlar ABŞ Hərbi Hava Qüvvələrinin ixtiyarında olan özbaşına güclü bunker partlayıcı sursatlardan uzun müddət istifadə edə bilərlər.

Axi, uran zənginləşdirilməsi və nüvə silahlarının hazırlanması üçün infrastruktur olduqca mürəkkəbdir, ona görə də ABŞ və İsrailin bu məqamda qalib gəlmək üçün hər şansı var. Lakin İran iddia edəcək ki, heç vaxt nüvə silahı hazırlamaq niyyətində olmadığı üçün məğlubiyyət yoxdur - necə deyərler, nüfuzunu qoruyur.

Yeri gəlmişkən, MAQATE-nin baş direktoru Rafael Mariano Qrossi bu yaxınlarda CBS News-un Face the Nation verilişinə verdiyi müsahibədə bildirdi ki, "heç bir müharibə nüvə silahına çevrilməyə və fəlakətli nəticələrə gətirib çıxarmasa, İranın nüvə potensialını aradan qaldıra bilməz". O, ABŞ və İsrailə işarə edirmi?

İkinci məqsəd İran rəhbərliyində dəyişiklikdir. Bu, bir az qeyri-müəyyəndir. Bir tərəfdən, İran rəhbərliyi artıq dəyişdirilib və ABŞ və İsrail hücumlarına məruz qalma sürəti ilə daha bir neçə dəfə dəyişdirilə bilər.

Digər tərəfdən, rəhbərliyin ABŞ və İsrailə sadıq birinin əvəzlənməsi hələlik dəqiq deyil - bunun üçün hələlik heç bir ilkin şərt yoxdur, ona görə də İsrail daha düşmən və aqressiv İranla qarşılaşa bilər.

Burada zaman amili əsas rol oynaya bilər: əgər ABŞ və İsrail İranın ən yüksək hərbi, siyasi və dini rəhbərliyini aqressiv şəkildə məhv etməyə davam edərsə, Ayətullah Xamenei kimi şəhidlər yoxa çıxa bilər və onların yerini danışıqlara hazır olan daha anlayışlı liderlər tuta bilər.

Üçüncü məqsəd İranın süqutudur. Bu, İsrail üçün ciddi regional düşmən aradan qaldırarsa da, eyni zamanda qeyri-sabitliyin qaynar mənbəyi yaradacaq. İranın xarabalıqlarından yeni bir kürd dövləti yarana bilər və bu, Türkiyənin başına bəla ola bilər. Türkiyənin müttəfiqi olan Azərbaycan da ölkənin İran hissəsi sayəsində güclənə bilər.

Nəticədə yeni bir qarşıdurma oxu yaranaacaq və bu torpaqda müharibə heç vaxt bitmə-

yəcək. Lakin bu, həm ABŞ, həm də İsrail üçün faydalı ola bilər, çünki onlar həmişə "parçala və hökmranlıq et" prinsipinə sadıq qalıblar. Bəziləri artıq hələ də vahid olan İranın ərazisini bölüşdürürlər. İsrail üçün İranın süqutundan sonra Türkiyə onun əsas geosiyasi düşməninə çevriləcək, ona görə də sərhədlərində Türkiyəyə düşmən olan bir kürd dövlətinin yaranması yəhudilər üçün olduqca əlverişli olardı. Lakin İranın süqut əlamətləri yoxdur və bəzi "dirçəlmə" qonşuları şübhəli şəkildə sakitləşiblər, buna görə də üçüncü məqsədə çatmaq olduqca çətin hesab edilə bilər.

Lakin yuxarıda müzakirə etdiyimiz kimi, İsrailin ABŞ üçün problemləri bir çox səbəblərdən yalnız biri ola bilər - planlar daxilində planlar...

Çinlə qarşıdurma

Bəzi analitiklərin fikrincə, İrana zərbənin ən vacib məqsədlərindən biri Çini cilovlamaqdır.

Bu necə bağlıdır?

Bu, Çinin neft idxalının demək olar ki, yarısının Fars körfəzi ölkələrindən gəlməsi ilə bağlıdır. Bu mənada, ABŞ qələbə ilə deyil, həm İranın Hörmüz boğazını bağlaması, həm də münafişə tərəfləri tərəfindən regional neft sənayesinin məhv edilməsi səbəbindən uzunmüddətli təchizat kəsintisinə səbəb olacaq regionda uzunmüddətli münafişə ilə daha yaxşı olardı.

Lakin ABŞ-ın burada məğlubiyyətə uğraması ehtimalı var - itkilər əsasən üçüncü ölkələr tərəfindən ödənilir və Çin, görünür, bu ssenarini əvvəlcədən görüb və buna görə də neftdən asılılığını minimuma endirib.

Təchizat şaxələndirilib, o cümlədən neft idxalının 20%-ə qədərini təşkil edən Rusiyadan, təchizat həcmindən artırılması potensialı ilə. Digər enerji mənbələrinə nüvə elektrik stansiyaları, superkritik və ultra superkritik buxar şəraitində işləyən müasir kömürlə işləyən elektrik stansiyaları, yüksək səmərəli enerji blokları 22,1 MPa-dan çox təzyiqdə və 600°C-dən çox temperaturda işləyərək 40-45%-dən çox səmərəliliyə nail olur və külək turbinləri və enerji saxlama sistemləri olan günəş elektrik stansiyaları kimi təmiz enerji mənbələri daxildir. Ölkənin nəqliyyat vasitələri parkının əhəmiyyətli bir hissəsi neft məhsullarından elektrik enerjisinə çevrilib - Çin elektrik və hibrid nəqliyyat vasitələrinin tətbiqində, eləcə də onları dəstəkləyən infrastrukturda liderdir. Çində batareya istehsalı və təkmilləşdirilməsi görünməmiş sürətlə davam edir. Çin texnologiyası sayəsində elektrik nəqliyyat vasitələri tezliklə işləmə temperaturu diapazonunda, istismar və texniki xidmət xərclərində və hətta diapazonda benzin və dizel nəqliyyat vasitələrini üstələyəcək.

Çinin qaz istehlakı təxminən eynidir - adambaşına düşən qaz istehlakı ABŞ və Rusiyadakından iki dəfə azdır. Rusiya ildə 3600 kubmetr, amerikalı 2900 kubmetr, çinli isə cəmi 300 kubmetr qaz istehlak edir (mütləq ifadədə istehlak strukturu bir qədər fərqlidir - ABŞ ildə təxminən 880-890 milyard kubmetr,

Çin ildə 400 milyard kubmetrdən çox, Rusiya isə ildə təxminən 450-480 milyard kubmetr istehlak edir).

Bir sözlə, Avropa ölkələri Çindən daha tez çökəcək, amma ABŞ peşman olacaqmı?

Avropanın zəifləməsi

Donald Trampın ikinci "gəlişi"ndən bəri ABŞ və Avropa arasında yaranan fikir ayrılığı İrana zərbələrin səbəblərindən biri ola bilər.

Rusiya üçün müttəfiq çox vaxt saxlanılmalı və qorunmalı olan faydasız ballastdır. Hər hansı bir problem yaranarsa, belə bir "müttəfiq" günəşdəki duman kimi tez bir zamanda əriyəcək və Rusiyani zülm və qanunsuz işğalda ittiham edəcək - bəlkə də yeganə istisnalar Şimali Koreya və Kubadır.

"Müttəfiq" anlayışı Qərb ölkələri, ilk növbədə ABŞ, Böyük Britaniya və AB arasındakı münasibətlərə aid deyil, əksinə "tərəfdaş"dır. Məsələn, ABŞ, Böyük Britaniya və AB Rusiyanı və ya Çini "parçalamağı" birgə planlaşdırıla bilər, lakin bu iş yaramazsa, ABŞ AB-nin özünü "parçalamağa" qətiyyətlə qarşı deyil.

Təəssüf ki, neft və qaz qiymətlərinin artmasının faydaları hazırda İrana qazanc əldə etmək imkanı yaradır. Üstəlik, neft qiymətlərinin çox sürətlə artmasının qarşısını almaq üçün ABŞ özü bəzi İran tankerlərinə neftin keçməsinə və satışına icazə verib. Rusiya da bundan müəyyən qədər faydalanır, baxmayaraq ki, tendensiyalara görə, tezliklə neft və qaz infrastrukturumuz qalmayacaq.

Lakin, İran üçün bu məsələnin istənilən halda məhdud təsiri olacaq - ya ABŞ onun neft və qaz infrastrukturunu ələ keçirəcək, ya da məhv edəcək.

Böyük Qələbə

ABŞ prezidenti Donald Tramp həmişə ecazkar bir xarakter daşıyıb, lakin son zamanlar o, sadəcə qərribə və zahirən absurd ifadələrlə doludur - "biz artıq qalib gəlmişik...", "danışıqlar masasında otururuq...", "sabah böyük zərbə endirəcəyik...", "Mən İranın prezidenti (ayətullah?) olacağam..." - və sair və sair. Bə-

li, Donald Trampın açıq-aşkar bir narsist olduğunu və şöhrəti sevdiyini inkar etmək olmaz. Bir çox Amerika prezidentləri kimi, onun da bəzən ölkələrin və qitələrin adlarını qarışdırması, tez-tez saklinləri üçün çox təhqiramiz şəkildə etməsi də danılmazdır. Amma onu axmaq kimi rədd etmək ədalətli deyil - axı o, birtəhər milyarder və ABŞ prezidenti oldu, elə deyilmi? Prezidentlik Donald Tramp üçün ciblərini doldurmaq üçün sadəcə əla bir yoldur və o, sadəcə ABŞ prezidentinin sözlərinin həmişə bazara, xüsusən də qısa müddət ərzində böyük təsir göstərməsindən istifadə edir. Səddəlvəhlər Trampın etrafında gəzişməsinə, zahirən tamamilə cəfəngiyat danışmasına çaşqınlıqla baxarkən, ağıllı adamlar fond bazarında yalnız neft və qaz qiymətlərində deyil, həm də ABŞ dolları və digər valyutalardakı, kriptovalyutalardakı və hətta bilmədiyimiz daha çox şeydəki dalğalanmalarda qısamüddətli qazanc əldə edirlər. Amerika hərbi-sənaye kompleksinin (HSK) hazırda aldığı inanılmaz məbləğləri unutmamalıyıq və ABŞ vətəndaşlarının xərclərini ödəyəcəyini düşünməməliyik - xərclərin əhəmiyyətli bir hissəsi, ehtimal ki, Fars körfəzi ölkələrinə yönəldiləcək və İranın zərbələrinə sonrakı dünyanın bir çox ölkəsi artıq öz imkanlarının tam həcmində silahlanacaq. Bundan əlavə, Donald Trampın bir neçə digər xarakterik xüsusiyyətini görmək mümkün deyil. Birincisi, o, tez-tez əvvəlcə danışıqları simulyasiya edərək, sonra zərbə endirərək tüstü pərdəsi yaradır.

İkincisi, o, qorxutma taktikalari ilə xarakterizə olunur, məsələn, ABŞ əvvəlcə Qrenlandiya və Danimarkaya böyük psixoloji təzyiq gös-

tərərək, demək olar ki, qaçılmaz bir işğalla hədələyən və bu işə yaramadıqda, sadəcə təhdid ritorikasını qəfilən azaldıblar. Deyilənə görə, "Biz buna nail olmuşuq, işə yaramadı - böyük bir problem deyil, bəlkə də növbəti dəfə". Üstəlik, məhz tüstü pərdəsinin gözənilməzliyi bu cür "hücumları" asanlaşdırır, çünki bir çoxları hazırkı ABŞ prezidentinin "qumbaralı meymun" kimi olduğunu düşünür: o, onu ata bilər və ya sadəcə qaça bilər, bütün bu hərəkətlərin arxasında isə ayıq hesablamalar ola bilər.

Nəticələr

İrandakı müharibənin ABŞ üçün o qədər çox məqsədi ola bilər ki, qalib və məğlubu müəyyən etmək xətti çox incə və qeyri-müəyyən ola bilər. Rejim dəyişikliyi və ya İranın nüvə proqramının məhv edilməsi kimi bərbəşə ifadə edilən məqsədlərdən başqa, həm yerli iqtisadi məqsədlər, həm də pulun, resursların, sənayenin və gücün global yenidən bölüşdürülməsi planları ola bilər. Şahmatda hər hansı bir hərəkət vəziyyəti yalnız pisləşdirədiyi zaman zuqzvanq adlı bir anlayış var. Bəs müharibənin demək olar ki, hər hansı bir nəticəsinin qələbəyə aparacağı bir vəziyyətə nə ad vermək olar? Üstəlik, münafişənin hər iki tərəfi qələbə elan edə bilər.

Bəli, müharibələr çox mübahisəli hala gəldi, amma bir şey dəqiqdir: həm ABŞ, həm də İran böyük itkilər vəsə belə, müəyyən insanları bu müharibədən əhəmiyyətli qazanclarla çıxacaqlar. Bəlkə də məsələ elə bundan ibarət idi?

V.VƏLİLİ

Mart soyqırımı tarixin yaddaşından silinməyəcək

Reallıq ondan ibarətdir ki, ermənilər nəinki region üçün, ümumilikdə, dünya üçün təhlükə mənbəyidir. Çünki bu vəhşi toplum fəaliyyətini və məqsədlərini terror aktları törətmək, kütləvi qətləmlər həyata keçirməklə qurur. Bu baxımdan demək olar ki, dünyanın əksər xalqları erməni terrorundan əziyyət çəkib. Ermənilərin törətdikləri terror aktları nəticəsində minlərlə insan həyatını itirib, şəhər və qəsəbələr, kəndlər dağıdılıb. Xüsusilə də, azərbaycanlılar erməni terrorundan ən çox əziyyət çəkən xalqlardandır. Təkcə 1918-ci il mart qırğını zamanı ermənilər 50 minə yaxın azərbaycanlıni qətlə yetirmişlər. Hər il Azərbaycanda 1918-ci il 31 mart qırğını xalqımıza qarşı soyqırımı günü kimi qeyd olunur. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev 26 mart 1988-ci il fərmanı ilə 1918-ci il hadisələrinə siyasi qiymət verilib və bu qırğınla bağlı elmi araşdırmaların aparılması tövsiyə edilib. Onilliklər ərzində erməni-daşnak millətçiləri və onlara havadar olan ideoloqları erməni millətinə qarşı qondarma genosid hadisələrini hər zaman yad edir. Əvəzində isə Qərbi Azərbaycanda tarix boyu yaşamış əhalini təzyiqa məruz qoymaları və onlara qarşı bilərəkdən törədilən cinayətləri hər zaman ört-basdır edib və onu gizli saxlayıblar. XIX-XX əsrlər arasında çox hissəsi Qərbi Azərbaycan (indiki Ermənistan adlanan) yalnız İrəvan quberniyasının ərazisində 407.4 min nəfər əhali yaşayırdı ki, bunun da 250 min nəfərdən çoxu azərbaycanlılardan ibarət idi. 1918-ci ildə azərbaycanlıların sayı 575 min nəfər təşkil edirdi. Daşnak partiyası "böyük Ermənistan" yaradılması məqsədilə Azərbaycan və Gürcüstana qarşı müharibə aparmağa başlamışdı. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq ardıcıl şəkildə tarixi Qərbi Azərbaycan ərazisində ermənilər xarici ölkədən kütləvi şəkildə köçürülüb. Qafqazın cənubunda indiki Ermənistan dövlətinin yaradılması üçün Qərbi Azərbaycanın ən qədim ərazilərindən ata-baba yurdlarından qovulması, onların deportasiya prosesi məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilib.

Bakıda azərbaycanlılara qarşı soyqırımına başlamaq üçün bəhanə tapıldı

Erməni daşnak qüvvələrindən ibarət xüsusi dəstələr 1918-ci ilin yanvarından etibarən Salyana və Lənkərana basqınlar edərək yolda müsəlman kəndlərini yandırır və talayırdılar. Astarə topa tutularaq darmadağın edilib və kəndlər xarabaya çevrilirdi. Bakıda azərbaycanlılara qarşı soyqırımına başlamaq üçün bəhanə tapıldı. H.Z.Tağıyevin faciəli şəkildə həlak olmuş oğlu Məhəmmədin dəfn mərasimində iştirak edən "Dikaya diviziya"nın bir qrup əsgər və zabitanın "Evelina" gəmisində Lənkərana qayıtmaq istədikdə bolşeviklər tərəfindən tərkisilah edilməsi əhəlinin mübarizliyini son həddə çatdırdı. Əhali tələb edirdi ki, silahlar geri qaytarılsın. Bolşeviklər bu tələbin yerinə yetiriləcəyini vəd etdilər. Lakin bunun əksinə olaraq, martın 30-da başlanacaq döyüşlərə başçılıq etmək üçün Bakı Sovetinin İnqilabi Müdafiə Komitəsini yaratdılar. Komitəyə S.Şaumyan, A.Çaparid-

ze, Q.Korqanov, İ.Suxartsev, S.Sarksyan, M.Yolçıyan daxil oldular. Lakin gəmidəki müsəlman əsgər və zabitlər ultimatumu rədd etdilər. Bu hadisələrin törədilməsi üçün ermənilər şantaj və təxribat metoduna əl atdılar. Bakıda 1918-ci il mart qırğınına başlamaq üçün erməni daşnakları şayiə yaydılar ki, H.Z.Tağıyevin Lənkəranda xidmət edərkən təsadüfən aldığı güllə nəticəsində həlak olan oğlunun dəfnində iştirak edən müsəlman əsgərləri güya Lənkəran ruslarına (malakanlara) hücum edib onları qıracaq.1918-ci il martın 30-u səhər çaxı erməni-rus birləşmələri gəmi və təyyarələrdən şəhərin müsəlmanlar yaşayan hissələrini (İçərişəhər, Kubinka, Güllüdəre) bombardman etdilər. Silahlı erməni əsgərləri, eləcə də Bakıda yaşayan erməni ziyalıları da Sovet dəstələri tərəfindən döyüşlərə daxil oldular.

Erməni vəhşiliyindən dünya xalqları dəhşətə gəlib

Erməni vəhşilikləri yalnız bir yerdə dəhşətli şəkildə qətlə yetirilmiş-qulaqları, burunları kəsilmiş, qanları yırtılmış 37 müsəlman qadının meyiti tapılmışdı. Erməni dəstələrindən biri müsəlman evlərinə soxularaq 8 qadın və uşağı güllələmişdi. Başqa bir erməni quldur dəstəsi Fars küçəsində Bala Əhməd Muxtarovun evinə soxularaq 9 azərbaycanlı ziyalıni küçəyə çıxararaq kilsə meydanında güllələmişdi. Bakıda xalqımıza aid binalar, milli rəmlər, mədəniyyət ocaqları dağıdıldı və yandırıldı. Qadınların saçlarını bir-birinə bağlayaraq üryan (çılpaq) halda küçəyə qaçmağa sövq edir, digərlərini tufəng qundaqları ilə vururdular. Üç gün ərzində Bakıda 17 minə qədər azərbaycanlı qətlə yetirildi. "Kaspi", "Açıq söz" qəzetlərinin redaksiyası eləcə də Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin yerləşdiyi "İsmailiyyə" binası yandırıldı. Bakıda bolşevik və erməni daşnakları tərəfindən qırğın 3 gün davam etdi. 1918-ci il mart qırğını erəfəsində Stalin Azərbaycana bir məktub göndərir. "Stepan, Alyosaya, başqa

doştlara. Bütün Cənubun mühüm nöqtəsi olan Bakı artıq hər tərəfdən mühasirəyə alınıb. Sizə 2 tərəfdən - Daşkənddən və Şimaldan yardım gəlir". Azərbaycanın artıq dərəcədə "qayğısını çəkən" Lenin Stalinə belə bir göstəriş vermişdir: "Əksinqilabçıların əlində alət olmuş, miskin və hay-küycü fitnəkarları hər yerdə amansızcasına əzmək lazımdır. Bakı məsələsində siz mütləq Şaumyanla əlaqə saxlamalısınız. Bu, ən mühüm cəhətdir. Beləliklə, hər kəsə amansız olun və bizə tez-tez məlumat verin". Abbas Kazımzadənin başçılıq etdiyi heyət qırğının qarşısını almaq üçün Şaumyan, Fialetoy və Çaparidze ilə danışıqlara başladı. Nümayəndə heyəti danışıqlardan dönrək onları iki nəfəri qətlə yetirdi. Aprelin 1-də daşnaklarla "Ateşkəs müqaviləsi" bağlandı. Şərtə görə müsəlman qüvvələr hakimiyyəti Şaumyan Komitəsinə verdi. Məşədi Əzizbəyov Bakıya başçı təyin edilə de, qorxu içərisində şəhəri tərk edən müsəlmanları sakitləşdirə bilmədi. Qafqaz cəbhəsindən türk qoşunları geri çəkilərək Türkiyə erməniləri Qafqaz erməniləri ilə birləşdilər. Bir tərəfdən Andranikin, digər tərəfdən, Dro, Keri, Muradın quldur dəstələri hərəkət edirdilər. Məhz bu vaxt Şaumyanın və Avakyanın fitnəkarlığı sayəsində Şamaxı hadisələri ilə əlaqədar yazılmış məktub Gəncə komendantının əlinə keçdi. Bu məktubda Şaumyan və Avakyanın qaniçən olduqları açıq-aydın görünürdü. Mart hadisələrinin hansı səbəblərlə və məqsədlərlə baş verməsi bolşevik mətbuatında, siyasi liderlərin çıxışında eləcə də Şaumyanın 13 aprel BXKS-nin çağırılması tarixi məruzəsində daha ətraflı şərh edilir. O, yazırdı ki, "biz döyüşlərdə parlaq nəticələr əldə etmişik. Düşmən tamamilə məhv edilmişdir". O, daşnaksütyun partiyasının köməkliliyi ilə müsəlman "əksinqilabının" ləğv edilməsindən, Bakını "Azərbaycan xalqının paytaxtına çevirmək xülyasına düşən" müsavətçilərin və digər müsəlman milli cəmiyyətlərinin dağılmasından sonra bolşeviklərin Bakıya tam sahib olduğunu bildirdi. Ermənilərin törətdikləri mart hadisələri yalnız Bakı ilə qurtarmadı.

Erməni bəndaları 1918-ci ilin aprelindən hərəketə gələrək Şamaxıda, Quba-Xaçmazda, Lənkəranda, Hacıqabul və Səlyanda cinayətlər və qırğınlar törətdilər. Daşnak Amiryən və Lalayanın başçılığı ilə Şamaxının bütün müsəlman əhalisi qılıncdan keçirildi və 7 min nəfərədək adam, o cümlədən, 1653 qadın və 965 uşaq qırıldılar. Erməni quldurları bu ərazinin 40-a yaxın kəndini darmadağın etdilər. Ərazidə yaşayanların ucdantutma qırılması, hamilə qadınların qarınlarının yırtılması, qızların vəhşicəsinə təhqir olunması, diri-diri yandırılması və bütün bunlar daşnaklar arasında "bəzi haqsızlıqlar" adlandırıldı.

Soyqırımı aktlarının başında terrorçu S.Şaumyan dayanmışdır

Erməni terror dəstəsinin rəhbəri S.Şaumyan tərəfindən xüsusi səlahiyyət alan Amazasp Quba qəzasında 1918-ci ilin aprelində hücumə keçərək 122 müsəlman kəndini dağıtdırmış, yüzlərlə insan qılıncdan keçirilmişdir. Lənkəranda 2 minlik erməni ordusunun həyasızlığı o dərəcəyə çatmışdır ki, burada olan gürcülər silaha sarılaraq soyğunçuluğun qarşısını almışdı. Bakıda və qəzalarda xalqımıza qarşı düşündürülmüş soyqırımı siyasətində erməni kilsəsi yaxından iştirak etmişdir. Ermənilər Bakı qırğınından doymayaraq Lənkəranda, Quba-Xaçmazda ən əsası isə Ağsu və Şamaxıda dəhşətli qətlər törətdilər. Yalnız Gəncədə Nəsim bəy Yusifbəylinin səyi nəticəsində 118 və 119 rus alayları tərkisilah olunaraq qovulduğu üçün, eləcə də Şəmkirdə yerləşən rus ordusundan ələ keçirilən silahlar Gəncə əhalisinə paylandığına görə ermənilərin azərbaycanlılara silahlı basqın etməyə gücü çatmadı. Bakı əhalisi də təvəzüzə məruz qalmaqda idi. Erməni daşnak dəstələri 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakıda, Muğanda, Qubada 50 mindən çox adamı qətlə yetirib, on minlərlə adamı torpağından didərgin salıblar.1918-ci ilin yaz payızında Zəngəzur qəzasında 115 kənd, yəni bütün azərbaycanlı kəndləri məhv edilib. 7729 nəfər azərbaycanlı, o cümlədən 3257 kişi, 2276 qadın və 2196 uşaq vəhşicəsinə öldürülüb. 1919-cu ilin sonunadək buradan 60 min nəfərdən çox adam qovulub. 1917-ci ilin dekabrından 1918-ci ilin iyununadək erməni daşnak millətçilərinin qoşunları İrəvan quberniyasında 200 azərbaycanlı kəndini çapıb, talayıb və yandırlar. 100 min nəfərədək azərbaycanlı İrəvan, Eçmiədzin (Üçmüədzin), Şərur qəzalarını tərk etməyə məcbur olub. 1919-cu ilin axırına qədər yalnız Təzə Bəyazid, Eçmiədzin və İrəvan qəzaları üzrə var yoxu talanan azərbaycanlıların sayı 200 yüz min nəfərə çatmışdı. Odur ki, heç zaman erməni vəhşiliklərini, soyqırım aktlarını unutmaq olmaz.

İLHAM ƏLİYEV

“İndi ABŞ və İsrailin İranda apardıqları hərbi əməliyyatlar ilk günlərdə elan edilən məqsədlərdən çox-çox uzaq formada davam edir. Hələ müharibədən öncə qeyd etdiyimiz kimi, əgər müharibə planlaşdırılıbsa, real və aydın məqsədlər yoxdursa, o zaman bölgə xaoslu savaşa sürüklənəcək, üstəlik, idarəolunmaz müharibə ABŞ-nin özünü çıxılmaz vəziyyətə salacaq.

Bax, müharibədən öncə dilə gətirdiklərimiz indi reallaşır. ABŞ nə İranda rejim dəyişdirə bildi, nə

İranda hərbi potensialı məhv edildi, nə də ən çox ümid etdikləri kimi İranda daxilində kaos və iğtişələr reallaşdı. Bunların heç biri olmadı. Bunların tam əksinə, hazırda Vaşinqton İranda ciddi etibar, müharibəni aparmaq üçün hər gün milyard dollarlar və Trampın elan etdi-

İranda Tramp üçün ikinci Əfqanıstan "bataqlığı" ...

Mətləb Salahov: "ABŞ hər gün sürətlə çıxılmaz müharibəyə sürüklənir"

yi "qarşısızalmaz güc" mifini tamamilə itirməklə məşğuldur".

Bu fikirləri SİA-ya açıqlamasında jurnalist-ekspert Mətləb Salahov bildirib. O qeyd edib ki, hazırda ABŞ Administrasiyası ya müharibəni quru qoşunlarını cəlb etməklə davam etdirməli, ya da

"sürüngəç müharibə" metoduna üstünlük verməklə nəyəse nail olmağa çalışmalıdır: "Hazırda D.Tramp Administrasiyası İranda "ikinci Əfqanıstan bataqlığına" düşüb. Belə görünür ki, müharibəni başlandıqlarının onun gedişatı barədə kifayət qədər düşünmə-

yiblər. Çünki hazırda ABŞ-ın dediyinin tam əksinə İran gözləndiyi kimi zəif təsir bağışlamır, hərbi ehtiyatları da tükənənə oxşamır. Həm də unutmaq olmaz ki, nə hazırkı İran 90-cı illərin İraqıdır, nə də dünya siyasəti o zamankı vəziyyətdədir. İranla quru qoşunları şəkildə açıq müharibə isə ABŞ-ı daha da tükəndirəcək. İran müharibəsi həm ABŞ üçün hər gün milyardlarla dollara başa gəlir, üstəlik İsrailin hərbi resurslarında da artıq nəzərəcarpacaq dərəcədə itkilər hiss olunur. Bir sözlə, ABŞ hər gün sürətlə çıxılmaz müharibəyə sürüklənir".

Afət Tahirqızı

Aprəl döyüşlərindən Böyük Zəfərə: ötən 10 ilin qürur salnaməsi

Bu xalq torpağı namus hesab edir. Bu namus haqqında danışmağın zamanı, anı yoxdur. Hər an danışmalıyıq. Danışdıqca da işğalı unutmamalı, Zəfərin qüruru ilə yaşamalıyıq. Çünki torpaqlarımız erməni işğalında qaldıqca, yuxularımız şirin, başımız, qamətimiz dik ola bilməzdi. Biz özümüzə güc hiss edən kimi o torpaqları geri almaq üçün ayağa qalxa-

caqdıq. 2016-cı ilin aprelində, 2018-ci ilin mayında, 2020-ci ilin iyulunda, 2020-ci ilin sentyabrında olduğu kimi. Bu gündən baxanda 9 il əvvəldə bir abidə görünür: Aprəl abidəsi. Bu abidə adı abidə deyildi, məşəlli bir abidə idi, o, Zəfərə gedən yolu işıqlandırır. Apreldən maya, maydan iyula, iyuldan sentyabra uzanan yolun sonundakı Zəfəri... O Zəfər ki, itirdiyimiz generalımızla, polkovnikimizlə, minlərlə qurbanımız, yüzlərlə qazimizlə ona nail ola bildik.

Böyük yolun başlanğıcı

Böyük Zəfərə aparan yol öz başlanğıcını 2016-cı il aprel 1-dən 2-nə keçən gecədən başlayaraq dörd gün davam edən döyüşlərdən, 2018-ci il may ayının 20-dən 27-dək Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyata keçirilən Günnüt əməliyyatından, 2020-ci ilin tarixi iyul günlərindən götürmüşdü. Bu yolun başlanğıcında biz artıq torpaqlarımızı işğaldan azad etməyə hazır olduğumuzu bəyan etmişdik. Odur ki, 2016-cı il aprel 2-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin təxribatlarına cavab olaraq Azərbaycan Ordusu sürətli əks-hücum əməliyyatı ilə düşməni ağır məğlubiyyətə uğrattı. Beləliklə, Aprəl döyüşləri Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qələbəsi ilə nəticələndi. Tərtər rayonunun Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər, Cəbrayıl rayonunun Lələ təpə yüksəkliyi və Cocuq Mərcaanlı, Goranboy rayonunun Gülüstən kəndi, Tərtər rayonunun Qazaxlar kəndi və Tərtər rayonunun Suqovuşan kəndi istiqamətində yollar düşməndən azad olundu.

Dövlətimizin başçısı iyulun 10-da Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında qeyd edib ki, Aprəl döyüşləri zamanı 2 min hektar ərazi işğaldan azad edilib.

Artıq vaxt gəlib çatmışdı, 2020-ci il bu zamanı reallaşdırdı. 30 ilin əvvəlində itirdiklərimizi 30 ilin tamamında geri almağa qalxdıq. İki 30 arasındakı zaman kəsiyi bu ölkəni əsərdən müstəqilliyə, iqtisadi böhrandan inkişafa, ordu yoxluğundan ordu varlığına gətirib çıxarmışdı. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəlişi ilə bütün sahələrin inkişafı üçün hazırladığı konsepsiya sonrakı illərdə uğurlu nəticələri ilə ölkəmizi dirçəltmiş, ərazi bütövlüyümüz məsələsini gündəmə gətirmişdi. Ötən illərdə ölkədə gənc nəslin vətənpərvər ruhda böyüməsi, torpaqların işğalı səbəblərinin olduğu kimi anlaşılmaması onların hər birində o ruhu formalaşdırmışdı ki, Vətən üçün bir əmr yetər.

Aprəl döyüşləri Azərbaycan və Ermənistan Silahlı Qüvvələri arasında baş vermiş hərbi münaqişə, 1994-cü ildə atəşkəs haqqında imzalanmış sazişdən bəri ən şiddətli döyüşlər idi. Hələ də düşüncələri 1990-cı illərdə qalan ermənilərin bu dəfə də üstünlük əldə etmə kimi yanlış fikirləri ilə həmin dörd gündə alt-üst oldu.

Aprəl döyüşləri bir abidəyə çevrildi. Məşəlli bir abidəyə... Yanarlığı ilə xalqa qarşıda işıqlı yolun, o yolun sonunda işə Zəfərin olduğuna işarə verdi.

Düşməne verilən aprəl dərşinin davamı

Lakin düşmən düşmənliliyində, tamahkar tamahkarlığında qalar, deyiblər. Erməni olasan, tamah dişini çəkib atasan, bu mümkün olan iş deyil. Həm də 1990-cı illərin havası yuxarı-

da da qeyd etdiyim kimi, bu tayfani nədənsə tərk edə bilmirdi. Bu səbəbdən aradan dörd il ötəndən sonra yenidən baş qaldırdılar. Bu dəfə isə özlərinin də vurğuladığı kimi, böyük hazırlıqla. 2020-ci ilin iyul ayının 12-də günorta saatlarından başlayaraq Ermənistan Silahlı Qüvvələri Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidmətinin Tovuz rayonunda yerləşən mövqelərini artilleriya qurğularından atəşə tutdular. Silahlı Qüvvələrimizin cavab atəşi və əks-həmlə tədbirləri nəticəsində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin hücum cəhdinin qarşısı alındı. Döyüşün ilk saatlarında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 2 hərbi qulluqçusu şəhid oldu, 5 nəfər yaralandı, onlardan biri daha sonra aldığı yaralardan dünyasını dəyişdi. Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə, döyüşlər zamanı Ermənistan Ordusunun şəxsi heyəti çoxsaylı itki vermişdi.

İyulun 13-də də qızğın döyüşlər getmişdi. Tovuz istiqamətində tərəflərin bir-birinə qarşılıqlı zərbələr endirməsi yəne də davam etmişdi. Ermənistan kütləvi informasiya vasitələri Ermənistan hərbi bölmələrinin Tovuz rayonunun Ağdam kəndi istiqamətində yerləşən Qaraqaya yüksəkliyini ələ keçirməsi barədə məlumat yayınsalar da, Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi yayılan məlumatları təkzib edib və heç bir ərazi itkisinin olmadığını, mövqelərin əvvəlki qaydada qaldığını bildirmişdi. Döyüş zamanı Ermənistan artilleriyası toplaqla Tovuzun Dondar Quşçu və Ağdam kəndlərini də atəşə tutmuşdu.

14 iyul döyüşləri isə yaddaşımıza həm ağır, həm də silinməz hadisə ilə həkk olundu. Həmin gün Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri səhər saatlarından başlayaraq Tovuz rayonunun Ağdam və Əlibəyli kəndlərini iriçaplı silahlardan və artilleriya qurğularından atəşə tutmuşdu. Erməni Ordusunun hücumu nəticəsində Azərbaycan Ordusunun general-mayoru Polad Həşimov, polkovnik İlqar Mirzəyev və həmçinin hücumun qarşısını alarkən 5 hərbi qulluqçumuz da həlak oldu. Bu döyüşlərdə yaralananlarımız da var idi. Ermənistanın artilleriya atəşləri nəticəsində Ağdam kəndinin 76 yaşlı sakini həlak olmuşdu.

Biz torpaqlarımız-namusumuz uğrunda general-mayorumuzu, polkovnikimizi itirdik. Bununla sübut etdik ki, bu ölkədə sıradı əsgərdən tutmuş general-mayoradək, polkovnikadək hər kəs ərazi bütövlüyü uğrunda canından keçən bütöv döyüşçülərdir. Ta ki, Vətən tam olsun. Ta ki, əzəli torpaqlarımız, atababa yurdlarımız düşməni tapdağı altında qalmasın.

14 iyul hər bir azərbaycanlının qəlbində bir abidə ucaltdı. Bu abidə Polad Həşimov və İlqar Mirzəyev abidəsidir. Bu abidədə iyul döyüşlərində canından keçən bütün döyüşçülər iki yüksək rütbəli zabitimizin ətrafında birgə ucalıb. Bu abidə elə bir abidədir ki, əsrlər sonra da torpaqlarımızın azadlığına gedən yolda xatırlanacaq. Onların əziz xatirəsi hər zaman anılacaq, gələcək nəsillərə qürurla danışılacaq. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev həmin günlər bildirdi: "Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan torpağı belə övladlar yetişdirib". Beləliklə, iyul döyüşləri bizim qürurumuzla yanaşı, həm də aprəl döyüşləri zamanı düşməne verilən dərşin davamı oldu.

Aprəl abidəsi Zəfər abidəsinə çevrildi

Apreldən sentyabra-Zəfərə gedən yolda bu abidə həm də məşəlli oldu. Həşimov və Mirzəyev bu məşəlli əlləri ilə yandıraraq bu yolu işıqlandırdılar. 44 günlük payızda əldə etdiyimiz Zəfər bu məşəllə işıqlandı, 44 günün hər bir şəhidi, qazisi bu məşəlin şöələlərində əllərini isidib payızın sazağında, soyuqda düşmənlə mübarizə apara bildilər.

Bu abidə ətrafına cəmi iki aydan sonra minlərlə şəhidi, yüzlərlə qazini topladı. Onlar abidədə dəmir yumruğa çevrildilər. Bütün dünyaya sübut etdilər ki, müzəffər Ali Baş Komandanın dəmir yumruğu ətrafında cəmlənmiş yumruqlardır. Yeri gələndə düşmənin başına çırpılmağa hazır olan bu yumruqlar bir daha torpaqlarımızın bir qarışının belə itirilməsinə imkan verməyəcək.

2016-cı ilin Aprəl, 2018-ci ilin Günnüt əməliyyatı qələbələri ilə 2020-ci ilin Tovuz döyüşlərində ermənilərin gücsüzlüyünü ortaya qoydu, eləcə də Tovuz döyüşləri sentyabrda başlayacaq İkinci Vətən Müharibəsinə zəmin yaratdı. Artıq yeni torpaqlar iddiasında olan düşməne bundan gözəl cavab ola bilməzdi. Erməni yerində oturtmağın zamanı gəlib çıxmışdı.

Aprəl, may və iyul döyüşlərindən görünür ki, yetərincə dərş almayan düşmən sentyabr ayında yeni hücum əməliyyatlarına başlayanda bunu sübut etdirdi ki, bəli, o, həmin döyüşlərdən ibrət dərşini götürməyib. Belə olan təqdirdə isə onları yerlərində oturtmaqdan başqa çarə qalmadı.

Sentyabrın 27-də Ali Baş Komandan əmr alan Azərbaycan Silahlı Qüvvələri hücumu başladı. Birinci Vətən Müharibəsindən başlayan yol İkinci Vətən Müharibəsində başa çatdı. Bu yolun hər addımında manea olan erməni cəmi 44

Universitetlər bölgələrə nə zaman köçürüləcək?

EKSPERT AÇIQLADI

"Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı əsasında 2020-2030-cu illərdə bəzi ali təhsil müəssisələrinin paytaxtdan kənara çıxarılması məsələsi müzakirə olunur və bu müzakirələr getdikcə genişlənir.

Burada əsas məsələ ondan ibarətdir ki, şəhərin mərkəzində yerləşən universitetlər həm nəqliyyat sıxlığına təsir göstərir, həm də ərazidə əlavə sıxlıq yaradır".

Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Elçin Əfəndi deyib. Onun sözlərinə görə, ali təhsil müəssisələrinin paytaxtdan kənara köçürülməsi və onların regionlarda fəaliyyət göstərməsi məsələsi də gündəmədədir: "Xüsusilə tələbə kontingenti çox olan universitetlər bu sıxlığın yaranmasında mühüm rol oynayır. Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Texniki Universiteti kimi təhsil müəssisələrinin paytaxtdan kənara, ayrıca tələbə şəhərcikləri yaradılmaqla fəaliyyət göstərməsi daha məqsədəuyğun hesab olunur. Həmin universitetlərin öz kampuslarının olması həm təhsil keyfiyyətinə, həm də şəhər infrastrukturuna müsbət təsir göstərə bilər. Eyni zamanda, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti də bu siyahıya daxil edilə bilər. Bəzi özəl ali təhsil müəssisələri də paytaxtın mərkəzində yerləşərək sıxlığın artmasına səbəb olur və onların da gələcəkdə köçürülməsi məsələsi nəzərdən keçirilə bilər. Digər tərəfdən, ali təhsil müəssisələrində tədrisin keyfiyyəti və məzunların əmək bazarına uyğunluğu da ciddi problemdir. Bu illərin konkret olaraq hansı dövrü əhatə edəcəyi hələ ki müəmmaldır. Çünki qısa müddət ərzində belə böyük tikinti və daşınma işlərini tam başa çatdırmaq mümkün olmayacaq. Amma 2050-ci illərə qədər, yəni qarşıdakı 14-15 il ərzində həyata keçirilə bilər".

Arzu Qurbanlı

gün içərisində elə yerində oturduldu, elə diz çökdü ki, əsrlər sonra da özünə gələ, səsinə çıxara, Azərbaycan torpaqlarına tərəf baxa bilməz.

O apreldən bu aprele

Budur, o apreldən bu aprele bizi düz 10 illik zaman fasiləsi ayırır. 2016-cı ilin aprel, 2026-cı ilin aprel. O apreldən bu apreledək 2016-cı ildə Aprəl döyüşləri, 2018-ci ildə Günnüt əməliyyatı, 2020-ci ildə İyul döyüşləri, həmin ilin sentyabrda başlanan Vətən müharibəsi, 44 günlük müharibənin Zəfərlə bitməsi, 2023-cü ilin sentyabrında keçirilən birgünlük lokal xarakterli antiterror tədbirləri, Qarabağın tamamilə işğaldan azad olunması və soydaşlarımızın ata-baba yurdlarına qayıtması üçün görülən genişmiqyaslı quruculuq və bərpa işləri tariximizin şanlı səhifələrini təşkil edir. Azərbaycan bu gün torpaqlarını ləyaqətlə qoruyur. 30 il sonra işğaldan azad etdiyi torpaqları isə göz bəbəyi kimi mühafizə edir. Biz son nəfərimizdək canımızdan keçərik, lakin bir qarış torpağımızın düşmən əsarətinə keçməsinə razı olarıq. Bunu düşmən hələ də anlamayıbsa, özündən küssün, bu fikirdə olarsa, qarşıda onu nələrin gözləyəcəyini düşünsün. Hər aprel o apreli qürurla yada salır. Aprəl döyüşləri bir abidə yaradıb: igidlik, qəhrəmanlıq abidəsi. Zəfərə gedən yolun üzərində olan bu abidə daim qürurla dayanacaqdır. Neçə aprellər sonra da...

Mətanət Məmmədova

İpoteka kreditləşməsində hansı yeniliklər var?

QURUMLARDAN AÇIQLAMA

Güzəştli ipoteka kreditləri vətəndaşların mənzil əldə etməsini asanlaşdırmaq üçün xüsusi şərtlərlə təqdim olunur. Bu kreditlərdə faiz dərəcələri adi bank kreditlərinə nisbətən aşağıdır və ödəniş müddəti daha uzun olur, bu da aylıq ödənişlərin yüngülləşməsinə təmin edir. Hökumət və ya maliyyə qurumları tərəfindən dəstəklənən bu proqramlar gənclər, ailələr və ilk dəfə mənzil alan şəxslər üçün əlverişli şərait yaradır, eyni zamanda daşınmaz əmlak bazarının aktivliyini artırır. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma edib. Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna ünvanladığı sorğuya cavab olaraq bildirilib ki, ipoteka və Kredit Zəmanət Fondunun vəsaiti hesabına müvəkkil banklar tərəfindən ümumilikdə 18 mindən çox vətəndaşa 1,42 mlrd. manat manat məbləğində güzəştli ipoteka krediti verilmişdir. 2025-ci il ərzində isə verilmiş güzəştli ipoteka kreditlərinin həcmi 1156 kredit üzrə 95,6 mln. manat təşkil etmişdir.

də (2024-cü ildə 275 sayda 28,3 mln. manat həcmində) zəmanətli ipoteka krediti rəsmiləşdirilmişdir. 2025-ci il ərzində ipoteka kreditlərinə verilmiş zəmanətlərin sayının ümumi zəmanət portfelində xüsusi çəkisi 23,3% təşkil etmişdir.

2025-ci ildə ipoteka kreditləşməsi sahəsində hansı yeniliklər olub?

2025-ci ildə Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə vətəndaşların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və daha əlçatan olması məqsədilə həyata keçirilən dövlət proqramları ilə yanaşı, həmin ərazilərdən yaşayış sahələrinin alınması üçün ipoteka kreditlərinin daha əlverişli şərtlərlə verilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 22 iyun tarixli 940 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun vəsaiti hesabına ipoteka kreditinin, o cümlədən güzəştli ipoteka kreditinin verilməsi Qaydası"na dəyişikliklər tətbiq olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 iyul 2025-ci il tarixli 443 nömrəli Fərmanına əsasən Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərindən alınacaq yaşayış sahələrinə münasibətdə ipoteka kreditinin maksimal məbləği kreditin verildiyi tarixə ipoteka ilə yüklü edilən yaşayış sahəsinin qiymətinin 85%-dən 90%-dək, ipoteka krediti üzrə ödəniləcək aylıq məbləğin borcalanın (borcalanların) aylıq məcmu gəlirlərindəki payı isə 70%-dən 75%-dək artırılmışdır.

Bu güzəştlər borcalanların maliyyə yükünü yüngülləşdirməklə yanaşı, həmin ərazilərdə mənzil əldə etmə imkanlarının əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilməsinə, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə və regional inkişaf siyasətinin effektiv icrasına xidmət edəcəkdir.

İpoteka kreditlərinin maksimal məbləğlərinin artırılması nəzərdə tutulur?

Qeyd etmək lazımdır ki, dövlət dəstəyi ilə Fondun vəsaiti hesabına əlverişli şərtlərlə verilən ipoteka kreditlərinin əsas hədəf qrupları aşağı və orta gəlirli vətəndaşlardır. Hal-hazırda ipoteka kreditlərinin maksimal məbləği 150 min manat təşkil edir. 2025-ci il üzrə aparılmış təhlillərə əsasən bildiririk ki, verilmiş ipoteka kreditlərinin orta məbləği 103 min manat təşkil etmişdir. Qeyd olunan göstərici maksimal kredit məbləğindən xeyli aşağıdır və gələcəkdə zərurət yaranacağı halda kreditlərin maksimal məbləğinin artırılması məsələsinə baxıla bilər.

Mərkəzi Bankdan verilən məlumata görə, son dövrlərdə ipoteka kreditləşməsi bank sektorunda stabil dinamika nümayiş etdirmiş və sektorun ümumi kredit portfelində payı sabit səviyyədə qalmaqda davam etmişdir. 2025-ci ildə İKZF hesabına verilən kreditlərinin illik artım tempi ümumi kredit portfelinin artımını müəyyən qədər üstələsə də, bu istiqamətdə müşahidə olunan genişlənmə bank sistemində konsentrasiya risklərinin artmasına səbəb olmamış və maliyyə sabitliyi baxımından təhdid yaratmamışdır. Eyni zamanda ipoteka kreditləşməsinin dinamikası əsas makroiqtisadi göstəricilərlə - xüsusilə əməkhaqqı və mənzil qiymətləri ilə paralel inkişaf etmişdir ki, bu da bazarda nisbi balansın qorunduğunu göstərir.

Bununla belə, dövlət dəstəyi ilə maliyyələşdirilən ipoteka kreditləri bankların daxili ipoteka proqramları ilə müqayisədə daha aşağı və stabil faiz dərəcələri ilə təklif olunduğu üçün bazarda daha aktiv rol oynamış və ipoteka portfelinin genişlənməsində əsas payı təmin etmişdir.

Günay Hacıyeva

1918-ci il mart soyqırımı

Azərbaycan tarixində çoxlu şanlı səhifələrlə yanaşı faciələr və soyqırımçı səhifələr də vardır. Bu dəhşətli hadisələrdən biri 1918-ci il mart-aprel aylarında erməni millətçiləri tərəfindən yaşanmışdır. Mart soyqırım təkcə Azərbaycan tarixində deyil, dünya tarixində törədilən ən qanlı faciələrdən biridir.

İradə ƏLİYEVA, Əməkdar müəllim

Hələ 1917-ci ilə Rusiyada baş vermiş oktyabr inqilabı nəticəsində erməni millətçisi Stepan Şaumyanın başçılığı ilə bolşevik Bakı Soveti Bakıda hakimiyyəti ələ keçirmişdi. Onlar türk-müsəlman əhalisini qırmaq, Bakını rus-erməni şəhərinə çevirmək istəyirdilər. Bu işdə erməni "Daşnaksutyun" partiyası da yaxından kömək edirdi. Beləliklə, 1918-ci ilin martın 30-da bolşevik-daşnak qüvvələri Bakıda azərbaycanlıların kütləvi qırğınına başladılar. Düşmənlər qocaya, qadına, hətta azyaşlı körpə uşaqlara da vəhşicəsinə qanlı divan tutdular, insanları süngüdən keçirərək diri-diri yandırdılar, evlərini dağıtdılar. Aprelin 3-dək minlərlə müsəlman əhali qətlə yetirildi.

Mart soyqırımı nəticəsində 50 mindən çox azərbaycanlı qətlə yetirilmişdir. Milli memarlıq abidələrimiz, məktəblər, xəstəxanalar, məscidlər və digər binalar dağıdıldı. Bakının böyük bir hissəsi xarabalığa çevrildi, nadir memarlıq abidəmiz olan "İsmailiyyə" binası, Tağıyev teatrı, "Açıq söz" və "Kaspi" qəzetinin redaksiyaları yandırıldı, "Təzəpir" məscidi dağıdıldı. Bu qırğınlar təkcə Bakıda deyil, Qarabağda, Naxçıvanda, Göyçayda, Şamaxıda, Qubada, Kürdəmirde, Salyanda və Lənkəranda törədilmişdir. Mart hadisələri ilə bağlı məlumatların çoxu məhv olunduğu üçün yenidən araşdırılır. Son araşdırmalara görə təkcə Şamaxıda ermənilər tərəfindən 7 min nəfərin, o cümlədən 1653 qadın və 965 uşağın öldürüldüyü bildirilir. Bu faciənin tədqiqi məqsədilə 1918-ci il iyulun 15-də yaradılmış Fövqəladə İstintaq Komissiyası tərəfindən həmin dövrdə Şamaxı qəzasındakı 120 kəndin 86-sının erməni təcavüzünə məruz qaldığı təsdiqlənmişdir. Quba qəzasında isə ümumilikdə 4 min nəfərdən artıq olduğu bildirilir. Bu soyqırım nəticəsində Quba qəzasının 122 kəndi tamamilə dağıdılmış, 2750 ev yandırılmışdır.

2007-ci il aprelinde Quba stadionunun təmiri ilə əlaqədar qazıntı işləri aparılan zaman kütləvi məzarlıq aşkarlanmışdır. Məzarlıqda 500-dək insan kəlləsi vardı, onların 50-dən çoxu uşaqlara, 100-dən çoxu isə qadınlara məxsus idi. Bu insanların 1918-ci ildə ermənilərin Qubada törətdiyi soyqırımın qurbanı olduğu sübuta yetirildi. Araşdırmalar göstərir ki, ermənilər dinc əhaliyə divan tutarkən odlu silahdan istifadə etməyiblər, sümüklərdə güllə yeri yoxdur, buradakı soydaşlarımız başlarına küt alətlə, mısma vurmaqla qətlə yetirilmişdir, sonra isə quyulara doldurulub üzəri torpaqla örtülmüşdür. Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi Mart soyqırımı faciəsinin araşdırılması və həqiqətlərin dünyaya yayılması işi Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmışdır. 1998-ci il martın 26-da Heydər Əliyevin imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımı" haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanında həmin dəhşətli hadisələrə siyasi qiymət verilmiş və 31 Mart "Azərbaycanlıların soyqırım günü" elan edilmişdir. Həmin Fərmanın icrasının ardıcıl və müntəzəm şəkildə həyata keçirilməsi üçün Ulu Öndər Heydər Əliyev 30 mart 1999-cu ildə tədbirlər planı təsdiq etmişdir.

Azərbaycan dövləti ötən illər ərzində erməni millətçilərinin xalqımıza qarşı törətdiyi cinayətlər, o cümlədən, bu soyqırım haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanınması üçün ardıcıl fəaliyyət göstərmişdir. Xalqımızın başına gətirilən bu müsibətlər, faciələr dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə tədqiqatçılar tərəfindən qəti şəkildə araşdırılır, yəni faktlar üzə çıxarılır.

Məhz erməni millətçilərinin Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ilə bağlı 1918-ci ildə bütün ölkə hüduqlarında həyata keçirdikləri cinayətkar əməllərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycan xalqının gələcək nəsillərinin milli yaddaşının qorunması və soyqırım qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 30 dekabr 2009-cu il tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncama müvafiq olaraq 2012-2013-cü illərdə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Quba şəhərində "Soyqırım Memorial Kompleksi" inşa edilmiş və 2013-cü il sentyabr ayının 18-də açılışı olmuşdur. Eyni zamanda, bolşevik-daşnak silahlı dəstələrinin 100 il əvvəl azərbaycanlılara qarşı törətdikləri bəşəri cinayətlər barədə həqiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə düzgün çatdırılması məqsədilə Prezident cənab İlham Əliyev 18 yanvar 2018-ci ildə "1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında" Sərəncam imzalamışdır. Xalqımız ona qarşı törədilən bu cinayətləri heç vaxt unutmayacaq, daim güclü və mübariz xalq kimi yaşayacaqdır.

Dizə vurulan iynələr: həqiqətən müalicədir, yoxsa müvəqqəti çıxış yolu?

Dizə vurulan iynələr son illərdə ən çox müraciət olunan müalicə üsullarından birinə çevrilib. Xüsusilə diz ağrısı, hərəkət məhdudiyəti və diz artrozu (kireçlənmə) olan insanlar üçün bu iynələr bir növ "rahatlaşdırıcı çıxış yolu" kimi təqdim olunur. Amma məsələ görüldüyü qədər sadə deyil. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma edib. Əslində bu iynələr diz oynağının içinə vurulur və əsas məqsəd ağrını azaltmaq, iltihabı aradan qaldırmaq və hərəkəti bir qədər yaxşılaşdırmaqdır. Lakin onların heç biri xəstəliyi tam sağaltmır - sadəcə simptomları yüngülləşdirir. Ən çox istifadə olunan iynələrdən biri kortizon, yəni steroid inyeksiyalardır. Bu iynələr iltihabı sürətlə azaldır və çox vaxt insan bir neçə gün ərzində rahatlıq hiss edir. Amma bu rahatlıq uzun çəkmir - adətən bir neçə həftə və ya ay davam edir. Üstəlik, tez-tez vurulduqda oynağın özünə zərər verə bilər. Ona görə də həkimlər bu üsulu daha çox qısa müddətli çıxış yolu kimi görürlər.

Digər geniş yayılmış üsul hialuron turşusu, yəni "gel" iynələridir. Bu maddə oynağın

Cinayətkarlığın sosial səbəbləri hansılardır?

SOSIOLOQ DANIŞDI

"Cinayətkarlığın sosial səbəbləri cəmiyyətin ümumi vəziyyəti ilə birbaşa bağlı olan mürəkkəb və çoxşaxəli bir problemdir. Cinayət hadisələrinin baş verməsinin müxtəlif səbəbləri olduğu kimi, onların artmasına təsir edən amillər də fərqlidir. Bu səbəblər əsasən iqtisadi, sosial və mənəvi faktorlar çərçivəsində özünü göstərir".

Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosial və mənəvi məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev deyib. Ekspert sözlərinə belə davam edib: "İqtisadi səbəblər cinayətkarlığın əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri hesab olunur. İnsanların gəlir səviyyəsinin aşağı olduğu, işsizlik və yoxsulluğun geniş yayıldığı cəmiyyətlərdə cinayətlərin sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə artır. Belə mühitdə oğurluq, quldurluq, soyğunçuluq və maddi qazanc məqsədilə törədilən ağır cinayətlər, o cümlədən qətl hadisələri çoxalır. Maddi sıxıntı yalnız fərdi davranışlara deyil, eyni zamanda sosial münasibətlərə də mənfi təsir göstərir. Bu isə insan alverinin, qadın istismarının və digər qeyri-qanuni fəaliyyətlərin yayılmasına səbəb olur. Bu tip cinayətlər bir çox hallarda məhz cəmiyyətin iqtisadi çətinliklərinin nəticəsi kimi ortaya çıxır.

Sosial səbəblər də cinayətkarlığın artmasında mühüm rol oynayır. Ailə institutunun zəifləməsi, təhsil səviyyəsinin aşağı olması, sosial bərabərsizliyin artması və gənclərin düzgün istiqamətləndirilməməsi cinayətə meyli artıran əsas amillərdəndir. Xüsusilə gənclər arasında işsizlik və məqsədsizlik hissi onları müxtəlif riskli davranışlara yönəldə bilər. Bu baxımdan, dövlətin sosial siyasəti və maarifləndirmə tədbirləri böyük əhəmiyyət daşıyır.

Son dövrlərdə cinayətlərin artmasına təsir edən mühüm faktorlardan biri də narkotik asılılığıdır. Narkotik maddələrdən istifadə edən şəxslər zamanla həm psixoloji, həm də fiziki baxımdan asılı vəziyyətə düşürlər. Bu asılılıq onların gündəlik həyatını idarə etməyə başlayır və nəticədə onlar növbəti dozanı əldə etmək üçün cinayət törətməyə meyllənirlər. Belə şəxslər çox vaxt oğurluq, zorakılıq və hətta qətl kimi ağır cinayətlərə əl atırlar. Bu isə cəmiyyət üçün ciddi təhlükə yaradır. Nəticə etibarilə demək olar ki, cinayətkarlıq yalnız hüquqi deyil, eyni zamanda sosial, iqtisadi və mənəvi problemdir. Onun qarşısının alınması üçün yalnız cəzalandırma tədbirləri kifayət etmir. Bunun üçün əhalinin rifah səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial ədalətin təmin olunması, təhsil və maarifləndirmənin gücləndirilməsi, həmçinin mənəvi dəyərlərin qorunması vacibdir. Yalnız bu halda daha sağlam və təhlükəsiz cəmiyyət qurmaq mümkün ola bilər".

Günəl Fərzəliyeva

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Mətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744
7. Bakmətbuat MMC 0502644010

1 nüsxə 1 aylığı 8 AZN

6 aylıq 48 AZN

1 illik 96 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

İçindəki təbii mayeni xatırladır və sanki dizin "yağlanmasına" kömək edir. Nəticədə sürütmə azalır, hərəkət bir qədər rahatlaşır. Təsiri kortizona nisbətən daha gec başlayır, amma daha uzun - bir neçə ay davam edə bilər. Yenə də burada bir məqam var: bu iynələr hər kəsdə eyni effekti vermir.

Son illərdə daha çox diqqət çəkən üsullardan biri də PRP - yeni plazma iynələridir. Bu zaman insanın öz qanından xüsusi maddələr ayrılır və dizə vurulur. Məqsəd sadəcə ağrını azaltmaq yox, həm də toxumaların bərpasını stimullaşdırmaqdır. Bu üsulun təsiri daha gec hiss olunur, amma bəzi hallarda daha uzunmüddətli olur. Buna baxmayaraq, hələ də tam standart müalicə kimi qəbul edilmir.

Ümumilikdə baxanda dizə vurulan iynələr bir şeyi dəyişir: onlar problemi kökündən həll etmir. Sadəcə ağrını azaldır və gündəlik həyatı bir qədər rahatlaşdırır. Əgər insan həyat tərzini dəyişməmiş - məsələn, artıq çəkini azaltmışsa, əzələləri gücləndirmişsə - bu iynələrin effekti də müvəqqəti olur.

Risklərə gəlincə, bu prosedurlar əsasən təhlükəsiz sayılır. Amma yenə də inyeksiya yerində ağrı, şişkinlik, nadir hallarda infeksiya kimi hallar mümkündür. Xüsusilə steroid iynələrinin tez-tez istifadəsi qığırdağa zərər verə bilər.

Nəticə olaraq demək olar ki, diz iynələri "möcüzəvi müalicə" deyil. Onlar düzgün seçildikdə və digər müalicə üsulları ilə birlikdə tətbiq edildikdə fayda verir. Yeni ən doğru yanaşma - iynəni əsas yox, köməkçi vasitə kimi görməkdir. Dizə vurulan iynələrin qiyməti sabit deyil - istifadə olunan preparata, klinikaya və prosedurun necə aparılmasına görə dəyişir. Amma ümumi mənzərəni sadəcə şəkildə belə təsvir etmək olar.

Ən sərfəli variant sayılan kortizon iynələridir. Bunlar adətən 20-80 manat aralığında olur. Ağrını tez kəsdiyi üçün çox seçilir, amma təsiri uzun çəkmədiyinə görə bəzən təkrar ehtiyac yaranır. Daha bahalı kateqoriyaya hialuron turşusu - yeni "gel" iynələri daxildir.

Bu iynələr diz oynağını sanki "yağlayır" və hərəkəti rahatlaşdırır. Bir iynənin qiyməti təxminən 150-400 manat arasında dəyişir. Bəzi hallarda isə 3-5 iynəlik kurs şəkildə tətbiq olunur, bu da ümumi xərci artırır.

Son illərdə daha çox maraq gören PRP - plazma iynələri isə orta qiymət aralığında yerləşir. Bir seans adətən 50-250 manat olur. Amma effekt üçün bir neçə seans lazım gəldiyindən yekun məbləğ arta bilər. Qiymətlər arasındakı fərq təsadüfi deyil. Burada istifadə olunan preparatın keyfiyyəti, həkimin təcrübəsi, prosedurun USM nəzarəti ilə aparılıb-aparılmaması və klinikanın səviyyəsi əsas rol oynayır.

Bir məqamı da unutmamaq lazımdır: dizə vurulan iynələrdə ucuz seçim həmişə daha yaxşı demək deyil. Çünki bu prosedurlar dəqiqlik tələb edir və düzgün aparılmadıqda həm effekt verməyə, həm də problem yaratmağa bilər. Yekunda demək olar ki, seçim edərkən təkəcə qiymətə yox, həm də keyfiyyət və düzgün yanaşmaya diqqət yetirmək daha vacibdir.

Ayşən Vəli

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
sesmediagrup@gmail.com
sesqazeti@gmail.com

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90

Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet
həftədə iki dəfə
nəşr olunur

Tiraj: 2000